

משה רצונו לומר כלל ששים רבוא נפשות ישראל בדור ההוא האמינו שהש"י חפץ בהם [וממילא גם כן כמשה אשר הוא ממש הם, וכמו שאמרו ז"ל (ב"ב קכא:) שכל זמן שהיו ישראל נזופים לא נתייחד הדבור למשה. וכמו שכתבתי במקום אחר כי בכל חטאי ישראל חטא גם כן משה שהוא כללותם, כמו בעגל היה חטא משה בשבירת הלוחות. ובאמת הוא דבר תמוה וזר מאד, אפילו לקרוע ספר תורה בחמתו ולהשליכה לארץ מכתב יד סופר דעלמא. כל שכן הלוחות מכתב ה', והוא ממש חטא דעגל כמו שכתבתי במקום אחר. וכשנאמר לו יישר כוחך ששברת, ידע כי גם בני ישראל כן, כמו שאמרו בעבודה זרה (ה). בואו ונחזיק טובה לאבותינו כו' (שאלמלא הם שחטאו אנו כמי שלא באנו לעולם — לא היינו חשובים כלום). ובקברות התאוה אמר הצאן ובקר ישחט, וכן במי מריבה, ובמרגלים היה חטאו השליחות כמו שדרשו שלח לך לדעתך, ואין כאן מקום לכאר כולם. ורוצה ומקבל נחת רוח מן החלק הטוב שבהם.

[קנה] הכבוד של האדם בעולם הזה הוא כפי טהרתו בדברי הרשות שלו, שהם הלבושין בעולם הזה לדברי המצוה. וכמו שאמרו בזהר (בשלח סא) דנצח והוד לבושי מלכא, והם תרין בדי ערבה כמו שאמרו ברעיא מהימנא ובתקונים שעליהם, אמרו ז"ל בויקרא רבה פרשת אמור ערבה לא טעם ולא ריח כך כו' עיין שם²¹. וכן המשילו בחולין

20. וזהר ויקהל רי, א. תרגום הסולם: "כ"ב אותיות רשומות וחקוקות ברקיע ההוא (שעל גן עדן). כל אות ואות נוספת טל, מטל שלמעלה, על הגן. ומטל ההוא רוחצות אלו הנשמות, ונרפאות, אחר שטבלו עצמן בנהר דינור להטהר. והטל אינו יורד אלא מתוך אותיות הרשומות והחקוקות ברקיע ההוא. משום שאלו האותיות הן כלל התורה ואותו רקיע סוד התורה, כי מאש ומים של התורה נעשה". ואת הוזהר כר"א, ב. אינני מעתיק מפני אריכותו ועומקו.

21. ויקרא רבה ל, יב: מדמה ארבעת המינים לארבעה סוגים של יהודים, האתרוג יש בו ריח וטעם — תורה ומעש"ט וכו', "מה ערבה זו אין בה טעם ואין בה ריח, כך הם ישראל יש בהם בני אדם שאין בהם לא תורה ולא מעשים טובים, ומה הקב"ה עושה להם, לאבדן אי אפשר, אלא אמר הקב"ה: יוקשרו כולן אגודה אחת והן מכפרין אלו על אלו, ואם עשיתם כך אותה שעה אני מתעלה". אם כן ערבה היא לבוש למצות ארבעת המינים.

נקודה הוא סובל צער על עוונות, כטעם מדוכא מעוונותינו, ומקיל בזה העונשים דיטורין. ועיין שם דמקבלם בגן עדן, רצונו לומר שמתעורר על זה מכח דברי תורה, עיין שם בזהר (רי). דרקיע שעל הגן נעשה מדברי תורה עיין שם²⁰. והיינו שרואה חומר העוונות וכיוצא, ועל ידי הצער והעגמת נפש שיש לו בנקודת הלב מעוונותיו, על ידי זה מתעורר תוקף נקודת משיח הגנוזה בו ומאיר לו. ועיין שם (ריא): דמאור של גיהנם בא לגן עדן, וזהו הסימן על העגמת נפש שנתקבל לפניו יתברך, כאשר בא על ידי זה לעונג דהיינו גן עדן, והיינו שמאיר לו מנקודת משיח, דרצונו לומר השלימות שבסוף. ועיין שם דההוא אשא נחית מלעילא, רק כיון דמטי לארעא לא דיק. רצונו לומר שהוא מיראה עילאה, ועל דרך שאמרו ז"ל (חגיגה יג): נהר דינור מזיעתן של חיות מתוקף היראה שלהם. ויורד על ראש רשעים ועל ידי זה מתלבנים וזוכים יראי שמי דייקא לשמש צדקה יעוין שם.

[קנה] כשם שצריך אדם להאמין בהש"י, כך צריך אה"כ להאמין בעצמו. רוצה לומר שיש להש"י עסק עמו, ושאיננו פועל בטל שבין לילה היה ובין לילה אבד, וכחיתו שדה שלאחר מיתתם נאבדו ואינם, רק צריך להאמין כי נפשו ממקור החיים יתברך שמו, והש"י מתענג ומשתעשע בה כשעושת רצונו. וזה פירוש ויאמינו בה' ובמשה עבדו, פירוש

ילא הוא מוכן
:שר שיהא פנוי
ד, ואין האחד
יה, אבל תיכף
:נה לכו להש"י
כי היראה היא
ג, כמו שנאמר
שואל מעמך כי
שהש"י משפיע,
:ימין, ונאמר כי
:נה. ואתערותא
ועל זה אמרו
נח כחודה של
או יושפע בלבו
י החכמה תבוא
- חכמה וחוזר
הא כפתחו של
זיה נקב מפולש
שיהיה ממעמקי
החטא ולעזוב
רגע אחד די.

דם על עוונותיו
רו בזהר (ויקהל
ע דנפש מנהיג
שות הפרטיות
לל נפשות כל
ל השתדלותם
ללים נפשות כל
מקור מוצאם].
השתדלותו אל
משיח. ובאותה

c. ואלו הרשעים
ו שכתוב: והוא
יח נכנס בהיכל
אים עליו. ולולא
נשי התורה. זהו
ישראל כ"מ פד,